

Jeden z Bogatajových mužů

Příběh kurýra Josefa Kopeckého

ADAM ZÍTEK

Bylo 30. října 1950 krátce před desátou hodinou ranní, když na železniční stanici ve Vlkovicích nedaleko Mariánských Lázní vystoupil třicetiletý muž. Od vlaku se ihned odebral na toaletu, vzápětí se ozvalo klepání na dveře. Když je otevřel, mířila na něj dvojice hlavních. Dva muži ho vyzvali, aby vyšel ven. Zaskočený muž dveře zabouchl, vyrazil okno a dal se na útěk. Na výzvy k zastavení nereagoval, přinutil ho k tomu až zásah z pistole. Měl ale štěstí – přežil.¹ Ten, kdo se tehdy dostal v této důkladně připravené akci Státní bezpečnosti (StB) do rukou bezpečnostních orgánů, byl Josef Kopecký, kurýr československého zpravodajce mjr. Františka Bogataje.

Dramatické kapitoly v jeho životě se ale začaly psát mnohem dříve. První zkouškou pro tohoto rolníka z Račetic u Kadaně, narozeného roku 1920, bylo odstoupení pohraničních území nacistickému Německu na základě mnichovské dohody. Společně s rodiči a sourozenci odešel do Vlašimi, kde pak rodina hospodařila po celou dobu okupace. Kopecký tehdy netušil, že Vlašimsko a Benešovsko po válce znovu navštíví.

V roce 1945 se rodina Kopeckých vrátila zpět do Račetic. Podle dekretu prezidenta republiky č. 108/1945 Sb., o konfiskaci nepřátelského majetku a Fondech národní obnovy se Kopecký stal národním správcem usedlosti po Němci Rudolfu Bernerovi.² Právě v souvislosti s odsunem německého obyvatelstva směřovali do bývalých

Sudet nejen kolonisté z vnitrozemí, ale rovněž čeští reemigranti, především ze Sovětského svazu. Hospodaření nebylo po válce pro sedláky ničím jednoduchým, usedlosti byly nezřídká v neutěšeném stavu, často též chyběl základní inventář. Výraznou pomocí tak bylo využití dosud neodsunutých německých obyvatel, které v některých případech nahradili pracovníci maďarští.³ Obnova se netýkala jen hospodářství, ale i samosprávy, společenského a kulturního života. Nejsilnější pozici měla v Račeticích Československá sociální demokracie (ČSSD), jejímž členem byl i Josef Kopecký a jeho nejbližší. Po „sloučení“ sociální demokracie s komunisty v červnu 1948 se členy Komunistické strany Československa (KSČ) stali také

Josefova matka Růžena a bratr Jan, který navíc zastával funkci předsedy místní správní komise. Josef se společně s dalšími sousedy angažoval při vzniku honební společnosti, podílel se na činnosti sboru dobrovolných hasičů i sportovních kláních račetickeho fotbalového mužstva. Lidé, se kterými se zde stýkal, později sehráli významnou roli během jeho tajných návratů ze zahraničí. Z materiálů račetickeho místního národního výboru (MNV) je patrné, že KSČ neměla v obci výraznější vliv, což dokládá i ustavení akčního výboru (AV) dne 27. února 1948, ve kterém nejenže nebyl žádný komunist (sic), ale jehož složení bylo schváleno veřejnou schůzí.⁴ Prvního projevu nastupující totality, jejímž cílem bylo *bezpodmínečné odstranění agentů reakce z po-*

1 ABS, f. Historický fond MV (dále jen MV-H), a. č. H-280, zpráva o zatčení Josefa Kopeckého, 31. 10. 1950.

2 Státní okresní archiv Chomutov se sídlem v Kadani (dále jen SOKA Chomutov/Kadaň), f. MNV Račetice 1945–1960, k. 2, inv. č. 19, Správa obce, evidence obyvatel Račetic, seznam německých obyvatel, seznam zajatců 1945–1946, Místní správní komise v Račeticích Berní správě v Kadani, 27. 9. 1945.

3 V srpnu 1947 se v Račeticích nacházelo 45 osob německé národnosti a pět maďarské. Požadavek na přidělení německých pracovníků si podal také Josef Kopecký. Tamtéž, k. 1, inv. č. 18, Dotazník MNV Račetice, 13. 8. 1947.

4 Členy AV se stali zástupci sociální demokracie, národních socialistů, Jednotného svazu českých zemědělců (JSČZ), odbojářů, živnost-

litických stran a organizací, tak byli obyvatelé Račetic ušetřeni.⁵

Z ilegality do emigrace

Uvedené skutečnosti naznačují, že únorové dny roku 1948 do životů obyvatel Račetic výrazně nezasáhly. Reálnou představu o komunismu tak Josef Kopecký a jeho přátelé získávali z hovorů s reemigrantem z ukrajinské Volyně Oldřichem Žitným (nar. 1927).

Hlavním bodem těchto rozhovorů v místním hostinci bylo zakládání kolchozů a komunistická politika v SSSR, jejíž aplikace u nás se rolníci pochopitelně obávali. Na rozhovory brzy navázaly konkrétní kroky. Na jaře 1948 se totiž na Žatecku začala formovat Judexova odbojová protikomunistická skupina (JOPO), jejíž řady brzy společně s dalšími račetičskými rolníky rozšířil i Josef Kopecký. Převážnou většinu členské základny této skupiny, která ale byla od samého začátku pod kontrolou bezpečnostních orgánů, tvořili volyňští Češi.⁶ To se ale netýkalo „račetičské buňky“, která se stihla pouze utvořit a navázat kontakt s vedením JOPO. V listopadu 1948 StB uznala, že získané poznatky k „realizaci“ skupiny postačí. Následné zatýkání ale neproběhlo podle připraveného plánu, neboť její členové se o něm včas dozvěděli.⁷ Josef Kopecký, Oldřich Kubeš (nar. 1908), Vratislav

Josef Kopecký se společně s dalšími přáteli rozhodl předejít zatčení útekem do zahraničí, dlouhým létům za mřížemi se ale nevyhnul

Foto: NA

Kubeš (nar. 1928), Miroslav Růt (nar. 1924), Oldřich Žitný (nar. 1927) a František Pokorný (nar. 1924) se vydali vlakem do Mariánských Lázní, odkud pokračovali pěšky ve směru státní hranice, kterou překročili v prostoru Tři Sekery - Mähring. Tuto trasu později Kopecký absolvoval ještě několikrát. Podle jeho pozdějších výpovědí na StB, které jsou zároveň jediným pramenem k jeho působení za hranicemi, převezli němečtí celníci račetičské rolníky z Mährin-

gu do nedalekého Tirschenreuthu, kde byli podrobeni tzv. screeningu čili výslechu příslušníky americké vojenské kontrarozvědky (Counter Intelligence Corps - CIC),⁸ který měl objasnit okolnosti a důvod jejich útěku, případně získat cenné informace. Ze služebny CIC vedla další cesta do uprchlického tábora.

Po únorovém převratu se pro odchod do zahraničí rozhodovalo stále více Čechoslováků. Americká okupační správa a Mezinárodní or-

níků a žen. Všichni byli zároveň členy místního národního výboru. Tamtéž, Členové MNV. Různá korespondence 1945-1951, oznámení MNV v Račeticích ONV v Kadani, 28. 2. 1948.

- 5 Akční program nové Gottwaldovy vlády. Předneseno předsedou vlády Klementem Gottwaldem v Ústavodárném Národním shromáždění dne 10. března 1948. Ministerstvo informací - Orbis, Praha 1948, s. 14.
- 6 Srov. ZÍTEK, Adam: Judexova odbojová protikomunistická organizace. Případ vystoupení volyňských Čechů proti komunistickému režimu. In: ROKOSKÝ, Jaroslav - VESELÝ, Martin (eds.): *Za svojí ideou, za svým cílem (1939-1989)*. Doplněk, Ústí nad Labem - Brno (v tisku).
- 7 Amatérský charakter skupiny a absolutní nezkušenost s konspirační prací dokládá skutečnost, že Kopecký a jeho kolegové odevzdali vedení organizace soupis svých osobních údajů. ABS, f. Vyšetřovací spisy - Ústí nad Labem (dále jen ÚL-V), vyšetřovací spis a. č. V-3131 ÚL, protokol sepsaný s Jaroslavem Sochorou, 27. 11. 1948, s. 1. O probíhajícím zatýkání je měl informovat příslušník Sboru národní bezpečnosti (SNB) Jindřich Novotný z nedaleké stanice v obci Pětipsy. ABS, f. H, a. č. H-280, Kopecký Josef, agent CIC - poznatky, 22. 1. 1951, s. 1.
- 8 ABS, f. Vyšetřovací spisy - Plzeň (dále jen PL-V), vyšetřovací spis a. č. V-10373 PL, protokol sepsaný s Josefem Kopeckým, 6. 1. 1951, s. 5. Podle závěrů československé vojenské kontrarozvědky (VKR) byla jednotka CIC v Tirschenreuthu na určitý čas zrušena. Její obnovení a posílení personálu si československé zpravodajské služby dávaly do spojitosti s parlamentními volbami v ČR v roce 1948. ABS, f. Hlavní správa Vojenské kontrarozvědky (302), sign. 302-544-3, Všeobecné poznatky o americké zpravodajské službě, nedatováno, s. 4.

ganizace uprchlíků (International Refugee Organization – IRO) jen stěží zvládaly nápor uprchlíků, čemuž odpovídaly také podmínky ve zřízených táborech. Josef Kopecký a jeho společníci byli zařazeni do tábora v severobavorském Ambergu. Uprchlícké tábory se nezaplňovaly jen běženci z Československa, ale rovněž Ukrajinci či Bělorusy, kteří se odmítali vrátit do „sovětské vlasti“. Ostrahu táborů a samosprávu často tvořili Poláci.⁹ Rozmanité bylo i sociální složení obyvatel těchto zařízení: našli bychom zde bývalé příslušníky SNB, rolníky, továrníky, dokonce i někdejší diplomaty.¹⁰ Komunistický režim vyhnal za hranice tisíce lidí bez rozdílu původu, profese či bydliště. Aby se zjistilo, jak by se uprchlíci mohli později pracovně uplatnit, byli přezkušováni ze svých dovedností a znalostí – v případě Josefa Kopeckého se jednalo o ovládání zemědělských strojů. Podstoupená procedura ale získání kýžené práce nezaručovala, uprchlíci museli v tomto směru vyvinout značnou míru vlastní iniciativy.

Nalezení stálé práce ztěžovaly i přesuny v rámci uprchlických táborů. Z Ambergu totiž rolníci z Račetic v polovině roku 1949 putovali do Lechfeldu u Augsburgu. Kopecký, Žitný a Pokorný se rozhodli naposledy navštívit své rodiče a blízké ve vlasti, protože si již tehdy uvědomovali, že se domů v brzké době nevrátí. Na

František Bogataj (21. 3. 1913 – 4. 2. 1999) pocházel z Uherského Ostrohu. Po absolvování obchodní akademie si odbyl základní vojenskou službu, po které začal studovat na Vojenské akademii v Hranicích. V hodnosti poručíka se zúčastnil mobilizace v roce 1938. Po okupaci zbytku Československa se zapojil do činnosti odbojové organizace Obrana národa. Před hrozícím zatčením uprchl v prosinci 1939 do Francie a později do Velké Británie, kde absolvoval speciální výcvik. Stal se velitelem skupiny „Carbon“, která byla 12. dubna 1944 vysazena na Hodonínsku. Navzdory ztrátám se skupině dařilo plnit uložené úkoly. Po válce započal studium na Vysoké škole válečné v Praze a působil jako aktivní důstojník v armádě. Krátce po únoru 1948 byl z armády propuštěn, hrozilo mu i zatčení, kterému se znovu vyhnul odchodem do zahraničí. V Německu začal pod patronací americké zpravodajské služby organizovat skupinu, která vysílala do ČSR kurýry s cílem získávat důležité informace a organizovat zde konspirační síť. Československé bezpečnostní orgány v něm viděly jednoho z hlavních nepřátel „lidově demokratického“ zřízení, proto se také neúspěšně pokusily o jeho únos. Po ukončení zpravodajské činnosti v roce 1954 odešel Bogataj do USA, kde se živil jako bankovní úředník. Po pádu komunismu byl vyznamenán Řádem Milana Rastislava Štefánika III. stupně a povýšen do hodnosti generálmajora. Do vlasti se již nikdy nevrátil.

Zdroj: ROKOSKÝ, Jaroslav: *Bratři František a Josef Bogatajovi. Protikomunistický odboj na jižní Moravě*, s. 88–133 a TOMEK, Prokop: *Na frontě studené války. Československo 1948–1956*, s. 18.

cestu se vydali někdy v červenci 1949, zvolili ověřenou cestu přes Mähring, dále směrem k Mariánským Lázním. Ostraha státní hranice tehdy nebyla zdaleka tak důsledná jako v pozdějších letech, průchod přes tzv. zelenou hranici tak nečinil větší potíže. Po pár dnech strávených v Račeticích se vydali zpět do Německa. Krátce po návratu do Lechfeldu se Kopecký se svými společníky znovu stěhoval, tentokrát do Ludwigsburgu, kde našli dočasný domov v kasárnách Krabenloch.¹¹ Rovněž tento tábor byl pod správou IRO, působily zde ale i československé emigrantské

organizace, které se snažily vyvíjet určitou kulturní činnost a pomáhat uprchlíkům k vytoužené emigraci. Podmínky v těchto zařízeních ale nebyly moc příznivé. Kopeckému tak jistě pomohlo, že poměrně rychle získal práci na stavbě silnic a později jako kočí. Lze nicméně předpokládat, že výdělky nebyly nijak vysoké a asi jen stěží pokrývaly základní potřeby.

Krátce nato se však objevila další nabídka, s níž přišel Miroslav Růt. Ten se seznámil s jistým Oldřichem Škvorem (nar. 1920), který hovořil o práci pro americkou zpravodajskou službu.¹² Škvor byl podle

9 Vedle uprchlíků z Polska či bývalých vězňů koncentračních táborů to byli rovněž příslušníci Svatokřížské brigády Národních ozbrojených sil. Blíže MAZANEK-WILCZIŃSKA, Monika – SKUBISZ, Paweł – WALCZAK, Henryk (eds.): *Polskie Oddziały Wartownicze przy armii amerykańskiej w latach 1945–1989*. IPN, Szczecin 2016.

10 Josef Kopecký zmiňoval bývalého velvyslance Kašpárka. Zřejmě se jedná o zástupce československého velvyslance v SSSR v letech 1946–1948 Jiřího Kašpárka (nar. 1909). K němu blíže ADAMŮ, Miloš: *Československý zastupitelský úřad v Moskvě v letech 1945–1948*. Diplomová práce. FF UK, Praha 2012. Bývalý československý velvyslanec v SSSR se angažoval v organizaci kulturní činnosti v táborech, na které se vedle nejrůznějších organizací jako např. YMCA podílely i původní politické strany, které v zahraničí působily (sociální demokraté, národní socialisté, agráři, slovenští demokraté). Blíže např. CHOLÍNSKÝ, Jan: *Nesmiřitelný rozkol 1948–1956*. Politický aktivismus v první etapě českého exilového hnutí. *Securitas Imperii*, 2010, č. 16, s. 52–87; KAPLAN, Karel: *Poúnorový exil 1948–1949*. Dialog, Liberec 2007.

11 Tábor Lechfeld byl v červenci 1949 zrušen a jeho obyvatelé přesunuti do táborů zřízených z původních německých kasáren Krabenloch, Jägerhof a Arsenal v Ludwigsburgu. Srov. PACNER, Karel: *Československo ve zvláštních službách. Pohledy do dějin historie československých výzvědných služeb 1944–1989. Díl III. 1945–1961*. Themis, Praha 2002, s. 273.

12 Růta se Škvorem seznámil jistý Brabec, který rovněž pobýval v táboře Krabenloch. Brabec byl zřejmě tzv. tipařem, tedy osobou spojenou se zpravodajci, která vytipovávala uprchlíky pro spolupráci. ABS, f. V-PL, vyšetřovací spis a. č. V-10373 PL, protokol sepsaný s Josefem Kopeckým, 6. 1. 1951, s. 12–13.

Vybavení kurýra Josefa Kopeckého pro plnění úkolů ve vlasti: armádní pistole ČZ vz. 24 a falešný občanský průkaz na jméno Josef Konečný
Foto: ABS

všeho pomocníkem (tzv. helperem) československého zpravodajce působícího v Německu mjr. Františka Bogataje, vystupujícího pod krycími jmény „Robert“, „Bauer“, „Buttler“ „Lorenc“ či „Frank“. Kopecký i Růt se Škvorovou nabídkou souhlasili a stali se tak kurýry (v terminologii StB agenty-chodci) výzvědné služby pod patronací USA.

Práce pro „Roberta“

V listopadu 1949 se do Krabenlochu dostavil sám „Robert“, aby Kopeckému a Růtovi zadal první úkol. Nejprve ale bylo třeba vyřešit formality a ustálit zásady spolupráce. Vše se

odehrávalo v téměř 250 kilometru vzdáleném Parsbergu, kde se nacházela vila, která byla „Robertovou“ centrálou.¹³ Nějaké detailní školení, náročný fyzický výcvik či kurz bojových dovedností bychom očekávali marně. V první fázi vysílání kurýrů do Československa se totiž tento postup neuplatňoval, to až časem.¹⁴ Kopecký později vypověděl, že se „Robert“ v Parsbergu zajímal spíše o jejich životopisné údaje.¹⁵ Na úkol je nijak zvlášť nepřipravoval, pouze je seznámil s obsluhou a umístěním tzv. mrtvých schránek a adresami osob, které měli kontaktovat. Na cestu je vybavil falešnými dokumenty, v jejichž vyhotovování si jeho skupina

počínala obzvláště dobře, dále financemi a pistolí, kterou ale Kopecký vždy raději nechával ukrytou na hranici.¹⁶ Muži nijak neriskovali a do vlasti se vydali osvědčenou cestou přes Mähring a Mariánské Lázně. Na hranici je autem dovezl „Robert“.

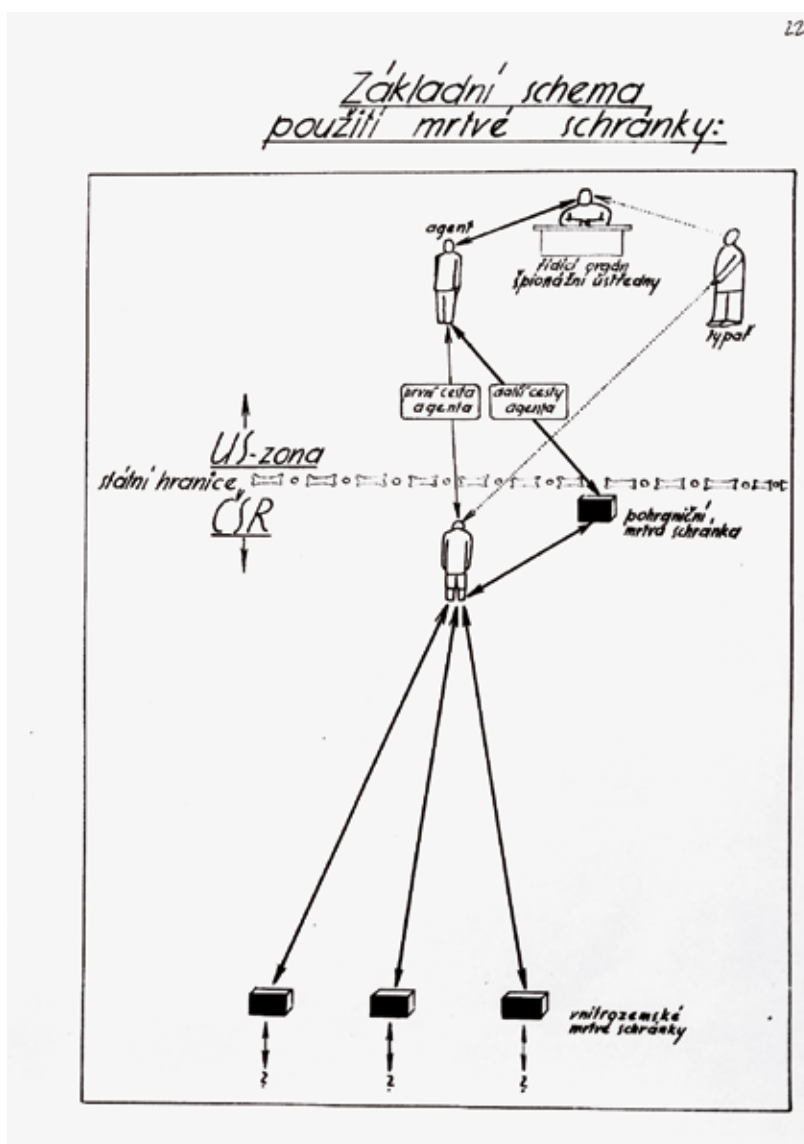
Dvojice kurýrů přešla hranici bez nejmenších problémů, pak pokračovali vlakem z Vlkovice u Mariánských Lázní až do Uherského Hradiště, kde měl Miroslav Růt splnit svůj úkol. Navzdory instrukcím se vydali na Moravu společně. Jejich cesta vedla do obce Věsky, která je dnes součástí Uherského Hradiště, kde měli vyhledat jisté, nám neznámé osoby. Navazování kontaktů na jižní Moravě

13 Před Bogatajem vilu využíval další československý zpravodajec, Zdeněk Václavík (1917–2008), který odtud do ČSR vysílal i jednoho z neznámějších kurýrů Otů Rambouska. Srov. PACNER, Karel: *Československo ve zvláštních službách... Díl III. 1945–1961*, s. 273. K sídlům zpravodajských skupin blíže BLAŽEK, Petr: *Vila „Okopanina“*. Výcvikové centrum kurýrů v Bruchsalu v letech 1949–1950. In: SVOBODA, Libor – TICHÝ, Martin (eds.): *Cesty za svobodou. Kurýři a převaděči v padesátých letech 20. století*. ÚSTR, Praha 2014, s. 41–60.

14 Rozvoj výcviku kurýrů ve velké míře souvisel s postupným uzavíráním hranice a těžkostmi při jejím překonávání. V některých případech byl ale náročný výcvik součástí přípravy kurýrů již dříve. Vše spíše záviselo na přístupu konkrétních zpravodajských skupin. Srov. ČAPEK, Miroslav: *O mužích, na které se zapomnělo*. Pragma, Praha 2000, s. 45.

15 Součástí „vstupních“ procedur bylo např. napsání podrobného životopisu. „Robert“ se zajímal hlavně o jména příbuzných a známých v ČSR či o to, zda budoucí kurýři nemají kontakty v továrnách a státních úřadech. ABS, f. PL-V, vyšetřovací spis a. č. V-10373 PL, protokol sepsaný s Josefem Kopeckým, 6. 1. 1951, s. 13–14.

16 Kopecký obdržel falešný občanský průkaz na jméno Josef Konečný, přestěhovaný z Prahy do Aše. Důmyslnost „Robertovy“ padělatelské dílny ale sahala ještě dále. *Kromě občanské legitimace mají potvrzení StB a Okresního národního výboru k pobytu v pohraničním pásmu,*

Pro předávání zpráv do zahraničí byly často využívány tzv. mrtvé schránky

Foto: ABS

rozhodně nebylo náhodné, „Robert“ totiž sám – nejen prostřednictvím jednoho ze svých nejlepších agentů, Štěpána Gavendy – využíval známostí v rodném kraji k vytváření sítě spolupracovníků.¹⁷

Své známé pro tajné úkoly využívali i Kopecký s Růtem, kteří se z Moravy přesunuli do Račetic, kde se ukryli u otce Miroslava Růta Václava (nar. 1881). Okruh zasvěcených se vzápětí rozšířil o přátele a sousedy rolníka Josefa Ježka (nar. 1920) a učitele Jaroslava Pokorného (nar. 1922), bratra Františka, který uprchl společně s Kopeckým a Růtem v souvislosti se zatýkáním členů organizace JOPO. Jejich úkolem bylo vybrat mrtvé schránky na Olšanských hřbitovech v Praze a na silnici mezi Benešovem a Vlašimí. Kopecký s Růtem se obávali prozrazení, proto se raději obrátili na své známé (sic), kteří zadaný úkol splnili.¹⁸ Po návratu do Německa je čekala od „Roberta“ odměna v podobě padesáti marek a šesti set amerických cigaret. Vyhlídka na další výdělek se objevila již v lednu 1950, tehdy se ale Kopecký s Růtem raději vrátili, neboť na hranici se pohybovali příslušníci Pohraniční stráže na lyžích. Měsíc poté se již přechod v úseku Mähring – Tři Sekery podařil. Nedošli dál než do Račetic, kde se s provedením úkolu obrátili na Václava Růta. Tento postup rozhodně nebyl ojedinělý, rovněž další kurýři využívali k plnění zadaných úkolů svých kontaktů.¹⁹ Do rozvědné činnosti byl hlouběji zapojen i učitel Jaroslav Pokorný, který se již dříve osvědčil při vybírání schránek. Ten

potvrzení o zaměstnání, potvrzení o výdeji potravinových lístků a pracovní knížky. Kopecký např. dostal potvrzení ašského podniku, u kterého měl být zaměstnán, že je na rehabilitaci kvůli zraněnému zápěstí. Proto také při svých cestách využíval obvaz, aby byla kamufláž hodnověrná. Všechny doklady jsou velmi dobře falšované a vyplnění je prováděno podle nejnovějších změn. Všechny doklady jsou opatřeny potřebnými razítky, takže budí dojem pravosti. „Robert“ měl k dispozici originální otisky razítek i s podpisy tajemníků národních výborů, které do Parsbergu přinesl i Kopecký. PACNER, Karel: *Československo ve zvláštních službách... Díl III. 1945-1961*, s. 278.

17 V oblasti Moravského Ostrohu, Uherského Hradiště i zmiňovaných Věsek operovaly výsadky CLAY a CARBON. K aktivitám skupiny Františka Bogataje v tomto regionu blíže ROKOSKÝ, Jaroslav: *Bratři František a Josef Bogatajovi. Protikomunistický odboj na jižní Moravě. Securitas Imperii*, 2010, č. 16, s. 88-133.

18 Výsledkové protokoly bohužel neobsahují přesný popis hrobky, ve které byla schránka umístěna. Pouze se zde uvádí, že se jednalo o hrob Ing. Lexy, přičemž hrobů s tímto jménem je na Olšanských hřbitovech několik. Správa pražských hřbitovů - viz http://212.47.2.130:8080/mpo_sphw/sphm.do (citováno k 14. 12. 2017).

19 Kontakty k plnění uložených úkolů využíval také kurýr-převaděč Josef Randák, který pracoval pro skupinu bratří Šedů. Srov. SVO-

Rolník Václav Růt pomáhal při plnění misí v Československu nejen svému synovi Miroslavovi, ale i dalším kurýrům

Foto: ABS

vytvořil dle pokynů v okolí Račetic dvě schránky – hlavní, určenou k předávání šifrovaných zpráv, a tzv. varovnou, která byla, jak její název napovídá, využívána pouze v případě nebezpečí. Ochranu před nevyžádaným otevřením zpráv obvykle uložených v obálkách představoval prášek s příměsí anilinu, který reagoval při

otevření obálky nad párou. Systém tzv. mrtvých i dalších schránek určených k předávání informací byl ale složitější.²⁰

Vedle oficiální práce pro „Roberta“ byly některé Kopeckého přechody spojeny s převáděním osob a přenášením necenzurované pošty. Tyto aktivity byly většinou soukromou

iniciativou kurýrů-převaděčů, kterou zpravodajské služby neviděly moc rády.²¹

Kopecký šel pro „Roberta“ do Československa ještě dvakrát, přičemž druhá cesta v červenci 1950 měla být jeho poslední. Na rozdíl od dosavadního vybírání schránek měl rozšířit síť tajných skrýší a informátorů, kteří je plnili. S ohledem na vlastní i jejich bezpečnost tak nebylo žádoucí, aby se do ČSR nadále vracel. Z hlediska konspirace se jednalo o logický a správný krok, který měl zabránit ohrožení pracně vybudované sítě. Do Československa tentokrát nešel Kopecký jen s Růtem, ale ještě s dalším kurýrem, vystupujícím pod jménem Antonín Štrobach (ve skutečnosti Jiří Pánek, nar. 1926). Do vlasti se dostali osvědčenou cestou, poté se rozdělili, aby splnili zadané úkoly. Kopecký směřoval znovu na Benešovsko a Vlašimsko, kde kontaktoval drogistu Jana Theissiga (nar. 1919), s nímž se znal již z doby okupace. Tehdy již bývalý majitel drogerie (jeho obchod byl zestátněn) s plněním zpravodajských úkolů souhlasil a rozšířil „Robertovu“ síť informátorů, kterou bychom mohli bez nadsázky označit jako rodinný podnik. Dodavateli zpráv do schránek totiž byli příbuzní „Robertova“ pomoc-

BODA, Libor: Kurýr, nebo převaděč? Příběh Josefa Randáka, jednoho ze zapomenutých účastníků protikomunistického odboje. *Paměť a dějiny*, 2015, roč. 9, č. 1, s. 103.

20 Tzv. agenti-rezidenti, tedy osoby, které byly součástí informační sítě a měly za úkol dodávání zpráv, měli přesně vymezené dny, ve kterých předávali informace do schránek. To mělo zabránit tomu, aby se u schránek sešly zapojené osoby a byla tak porušena zásada anonymity. Mrtvé schránky se dělily na „vnitrozemské“, budované na určených místech v působnosti informačních sítí, a na „pohraniční“. O nutnosti vybudování schránek v pohraničí se později zmiňoval i Josef Kopecký. Jejím hlavním účelem mělo být buď shromažďování informací z několika „vnitrostátních“ schránek, nebo přímé předávání jednotlivých zpráv. Hlavní výhodou byla blízkost hranice, a tedy menší riziko spojené s pohybem po „nepřátelském“ území ČSR. Vedle toho byly využívány i schránky „živé“ neboli osoby předávající informace a schránky „pojízdňé“, tedy vlaky a další dopravní prostředky se skrýší pro převoz zpráv. ABS, f. Kabinet StB materiálů (323), sign. 323-7-2, Souhrn všeobecných poznatků o posledních metodách nepřátelské špionáže namířené proti ČSR, 22. 1. 1951, s. 26-29.

21 Srov. SVOBODA, Libor: Kurýři a převaděči jako jedna z forem protikomunistického odboje. In: SVOBODA, Libor – TICHÝ, Martin (eds.): *Cesty za svobodou*, s. 13. Ve svých výpovědích Kopecký zmiňuje pouze dvě osoby, které převedl přes hranice – studenta Karla Vejmoláka a jeho kamaráda. Zkontaktování mladíků zprostředkovala Kopeckého známá z Vlašimi Anna Toullová (nar. 1894). U Toullových se Kopecký také během svých misí ukrýval. ABS, f. Vyšetřovací spisy – Centrála (dále jen MV-V), vyšetřovací spis a. č. 2629 MV, skupinový spis, protokol sepsaný s Annou Toullovou, 2. 1. 1950. Vedle převádění osob sám Kopecký zmiňuje přenášení pošty osob z uprchlického tábora do ČSR, konkrétně v okolí Kadaně. Za uvedené služby mu měly být nabízeny peníze, které podle svých slov odmítal, což je ale vzhledem k jeho složité finanční situaci diskutabilní tvrzení. ABS, f. PL-V, vyšetřovací spis a. č. V-10373 PL, protokol sepsaný s Josefem Kopeckým, 6. 1. 1951 a ABS, f. MV-V, vyšetřovací spis a. č. V-2629 MV, protokol sepsaný s Josefem Kopeckým, 5. 2. 1951.

Jan Veselý (vlevo) a Jan Škvor dodávali Bogatajově skupině zprávy prostřednictvím mrtvých schránek

Foto: ABS

nika v Parsbergu Oldřicha Škvora, konkrétně jeho otec a předválečný poslanec agrární strany Jan Škvor (nar. 1892) a jeho švagr Jan Veselý (nar. 1908), bankovní úředník.

Vytváření informačních sítí z rodinných příslušníků či známých nebylo ničím neobvyklým: ...*agenti [kurýři] kontaktovali většinou na základě dopisů od příbuzných či známých žijících v zahraničí, ale i na základě svých dřívějších osobních vztahů jednotlivce, ale i celé skupiny osob, ze kterých pak vytvářeli špiónážní síť.*²² V dobové tendenční literatuře se dále dočteme, že agenti prováděli základní instruktáž k formám získávání zpráv, ke spojení přes mrtvou schránku či spojku. *Někteří agenti-chodci se později vraceli, aby zajišťovali obsluhu sítě.*²³ To byl i případ

Josefa Kopeckého, který se v červenci 1950 s Janem Veselým a Janem Škvorem sešel. Podle všeho však nebyl prvním kurýrem, se kterým se dostali do kontaktu, neboť právě jejich zprávy Kopecký (vyzvednuté Jaroslavem Pokorným s Josefem Ježkem a Václavem Růtem) přenášel přes hranice.²⁴ Zpravodajci v čele s „Robertem“ ale nebyli s frekvencí podávaných zpráv spokojeni, což byl také důvod, proč za nimi přišel Kopecký. Po dohodě s Veselým a Škvorem určili místa nových schránek a kurýr jim předal a vysvětlil šifrovací klíč.

Nutno podotknout, že nejen frekvence, ale ani obsah jimi podávaných zpráv nebyly zrovna uspokojující. Mělo se totiž jednat o obecné informace týkající se zemědělské politiky

KSČ, hospodářské a politické situace v zemi. Podle pozdější Veselého výpovědi šlo o *snůšku pomluv stávajícíchho zřízení v ČSR*, což je zřejmě záměrné podceňování hodnotnosti předávaných zpráv, nicméně citlivé informace se v mrtvých schránkách zřejmě nenacházely.²⁵ Ze zpravodajského hlediska byly jistě zajímavější zprávy předávané Janem Theissigem, které obsahovaly konkrétní informace o vlašimské zbrojovce, jako údaje o výrobě, krycí názvy jednotlivých druhů výroby a vojenských objektů či jména a adresy důležitých osob v závodě.²⁶

Při zpáteční cestě do Německa, která znovu vedla přes Račetice, kde se všichni tři kurýři (Kopecký, Růt, Pánek) sešli, byl prostřednictvím

22 Srov. SNÍTIL, Zdeněk a kol.: *Stručný přehled dějin SNB*. Správa pro politickovýchovnou, vzdělávací, kulturní a propagační činnost FMV - VŠ SNB, Praha 1981, s. 79.

23 Tamtéž.

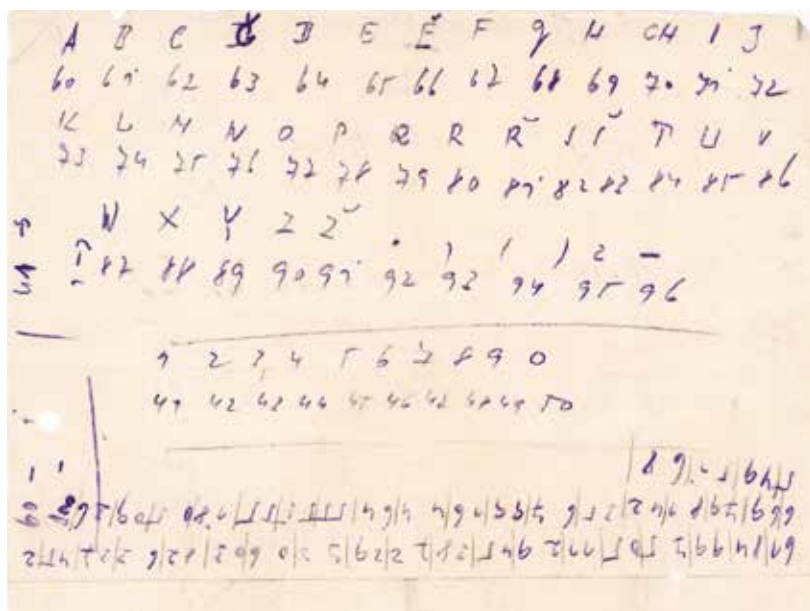
24 Kontakt s Janem Veselým a Oldřichem Škvorem zřejmě jako první navázal Jan Seyfried (nar. 1926) z Prahy, který v květnu 1949 odešel do zahraničí a vrátil se jako spolupracovník západní zpravodajské služby. ABS, f. MV-V, vyšetřovací spis a. č. V-2629 MV, skupinový spis, protokol sepsaný s Janem Veselým, 14. 12. 1950, s. 1.

25 Tamtéž, protokol sepsaný s Janem Veselým, 11. 12. 1950, s. 9.

26 Jan Theissig se s prosbou o získání citlivých informací obrátil na svého kamaráda Miloše Lipanského (nar. 1925), úředníka ve vlašimské zbrojovce. Zprávy, které Lipanský Theissigovi předával, obsahovaly údaje o dodávkách zbraní SNB, poloze muničních skladů a aktuálním výrobním programu zbrojovky. Tamtéž, protokol sepsaný s Milošem Lipanským, 30. 1. 1951.

Zprávy o situaci ve vlašimské zbrojovce Kopeckému předával i bývalý drogist Jan Theissig
Foto: ABS

Šifrovací klíč, který byl využíván pro tajné zprávy

Foto: ABS

příslušníka SNB Františka Ondráčka získán *Věstník kriminální služby*, tedy seznam hledaných osob.²⁷ Je otázkou, nakolik cenný materiál to byl. Do Parsbergu se nicméně kurýři nevraceli s nepořízenou, což podle Kopeckého výpovědi i sám „Robert“ ocenil, když mu za úkol vyplatil větší honorář než obvykle.²⁸

Jak již bylo řečeno, pro Josefa Kopeckého to měla být poslední mise. O delší spolupráci neměl ani on sám příliš velký zájem, neboť počítal s emigrací do Kanady. Od jeho příchodu do uprchlického tábora uplynulo již více než půl roku. Opustit ho se podařilo jen některým. Byl mezi nimi i Kopeckého kolega Miroslav Růta, kterému bylo umožněno emigrovat právě do Kanady, kde se usadil na břehu jednoho z jezer západně od Winnipegu. Kopecký ale takové štěstí neměl – na základě zdravotní prohlídky mu bylo řečeno, že k těžké práci v Kanadě není způsobilý. V září 1950 se navíc do tábora Krabenloch dostavil rozzloubený „Robert“ a vyčetl Kopeckému, že zprávy, které z Benešovska a Vlašimska dostává, nelze přečíst, a že tudíž informátory špatně poučil o používání šifrovacího klíče. Nezbyvalo tedy než se znovu vydat do Československa a chyby napravit. Kopecký již tedy nešel se svým dosavadním společníkem, ale pouze s Jiřím Pánkem. Praxe vysílání dvou kurýrů nebyla náhodná, lze ji považovat za běžný postup, stejně jako setkávání se na smluveném místě před návratem do Německa, v tomto případě v domě Václava Růta v Račeticích.²⁹ Než se tak stalo, zavítal Kopecký znovu do Vlašimi k Theissigovi a do Benešova

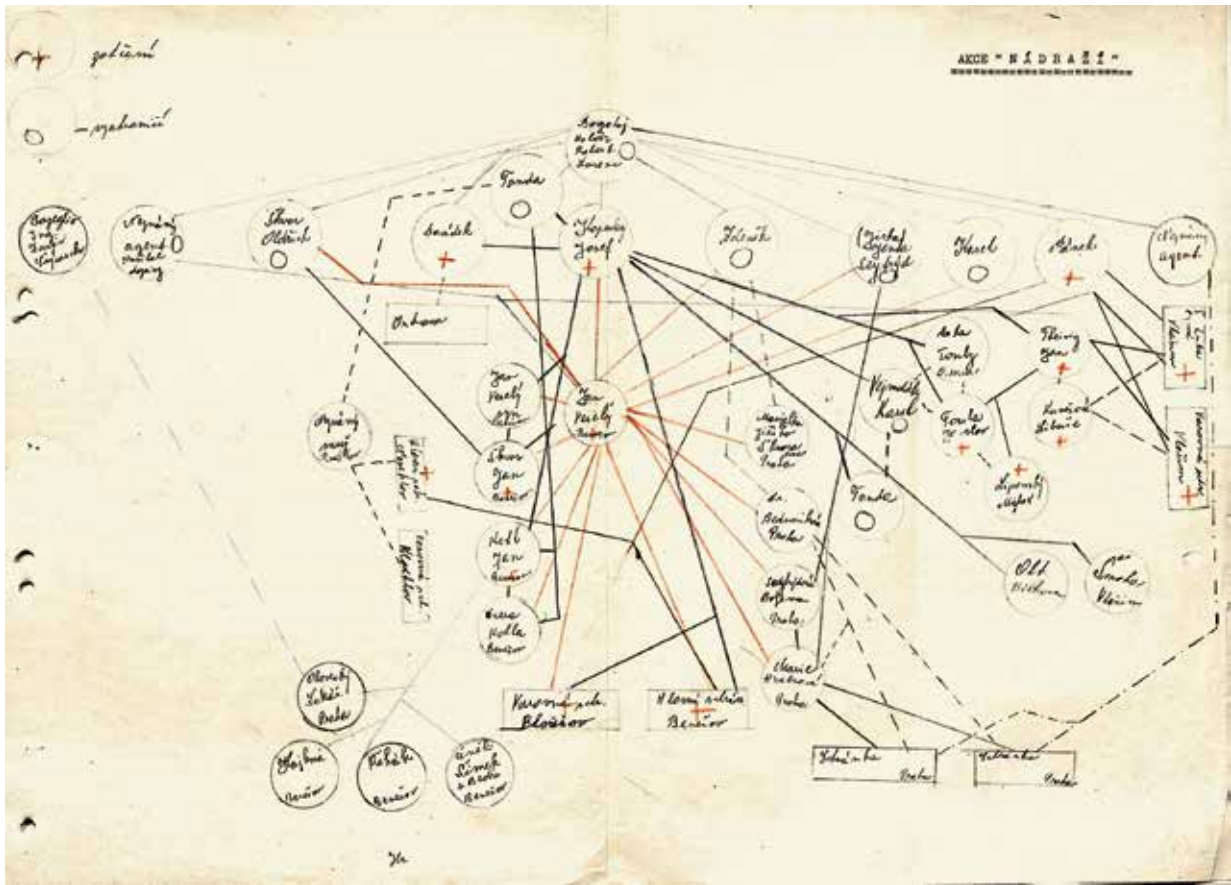
27 František Ondráček byl šstrm. SNB v Kadani. Během domovní prohlídky u něj bylo nalezeno nejen několik kusů nedovoleně držených zbraní, ale i větší množství hodinek, prostěradel a dalších předmětů naznačujících nedovolené obohacování se věcmi po odsunutém německém obyvatelstvu či ze skladů zabaveného majetku. Rovněž za uvedené pátrací věstníky a pistoli ráže 7,65 mm dostal Ondráček od Růta a Kopeckého finanční odměnu. ABS, PL-V, vyšetřovací spis a. č. V-10373 PL, zápis o domovní prohlídce, 15. 3. 1951, protokol sepsaný s Františkem Ondráčkem, 5. 4. 1951, s. 4.

28 Oproti tradiční odměně, 50 marek a 600 kusům amerických cigaret, dostal Kopecký za vykonaný úkol 100 marek. Tamtéž, protokol s Josefem Kopeckým, 6. 1. 1951, s. 45.

29 Se společníkem přes hranici chodil i již uvedený kurýr Josef Randák, také oni se před návratem scházeli na smluveném místě. Srov. SVOBODA, Libor: *Kurýr, nebo převaděč? Příběh Josefa Randáka, jednoho ze zapomenutých účastníků protikomunistického odboje*, s. 103.

V rámci akce „Nádraží“ se Státní bezpečnosti postupně podařilo rozplést rozsáhlou síť kontaktů

Foto: ABS

mohlo prakticky okamžitě přikročit k výsledkům. Z agenturních zpráv jeho „spoluvězně“ vyplývá, že snad nebyl vystaven brutálnímu zacházení ze strany vyšetřovatelů, ale zároveň se v nich uvádí, že je velký lišák a kluk chytrá, je mazanej, jenže je vyřizenej zdravotně a už chodit nebude, a že vyšetřovatelům nevypověděl vše.³³ Měl-li spolupracovník StB na mysli práci pro „Roberta“, pak se nespletl, co se týče zdravotního stavu Josefa Kopeckého, ten se naštěstí zlepšil.

Získávání informací prostřednictvím vězeňské agentury ale nebylo zdaleka vždy tak úspěšné, jak si vyšetřovatelé představovali.³⁴ Na základě získaných poznatků nicméně mohla StB přistoupit k rozplétání sítě spolupracovníků a jejich následné „realizaci“.

Na počátku Bezpečnost využila informací o polohách mrtvých schránek k zajištění osob, které je naplňovaly, a tedy k jejich dopadení takřka in flagranti delicto. Takto byl zadržen Jan Theissig a jeho snoubenka.

Počet zatčených v souvislosti s akcí „Nádraží“ se začal rychle rozrůstat, přičemž například u Jana Veselého se StB rozhodla použít kompromitující poznatky k tomu, aby ho získala ke spolupráci. Totalitní režim se totiž rozhodně nezdráhal využívat ani služeb těch lidí, kteří původně stáli proti němu.

Veselý a Theissig ale nebyli jediní, kteří se zapletli do sítě bezpečnostních orgánů. Další ze zpravodajských her se totiž začala rozehrávat v dru-

33 Po stabilizaci zdravotního stavu byl Kopecký převezven do vězeňské nemocnice na Pankráci, kde na něj byl nasazen agent StB Karel Žáček (krycí značka Av 43028). Tamtéž, Kopecký agent - zpráva o styku, 15. 2. 1951, s. 1-2.

34 Agentu Žáčkovi se nedařilo získat si Kopeckého důvěru. Mimo jiné to bylo zapříčiněno i jeho nedbalým jednáním: ve vězeňské nemocnici na Pankráci si měl na chodbě sundat fingované obvazy a dožadovat se setkání s velitelem věznice. Tichou poštou se Kopecký mohl dozvědět pravou identitu „spoluvězně“ ještě dříve, než se s ním osobně seznámil. ABS, f. MV-V, vyšetřovací spis a. č. V-2629 MV, operativní podsvazek, záznam, 12. 2. 1951, s. 1.

hém regionu, kde Kopecký a jeho kolegové působili – v severozápadních Čechách, přesněji v Račeticích a okolí. Zvolený postup se ale lišil od toho, který StB využila pro likvidaci sítě informátorů na Benešovsku a Vlašimsku. V případě račetických rolníků totiž dobře znala všechna jména i adresy, šlo jí tedy o získání dalších užitečných poznatků či vyprovokování další „protistátní“ činnosti. Za tímto účelem byl v únoru 1951 do Račetic vyslán již zmíněný agent-provokatér Karel Žáček, který se neúspěšně snažil vloudit do přízně Josefa Kopeckého. Ani tentokrát ale nebyl moc úspěšný. Václav Tvrdík (nar. 1898), jeden ze sousedů, Jaroslav Růt i jeho otec sice neznámého „kurýra“, který se vydával za kolegu Kopeckého a Miroslava Růtu, nevyhnali ani nenahlásili orgánům Bezpečnosti, ale jejich důvěru si rozhodně nezískal, což konstatuje i zpráva StB: *I když si nezískal svojí první návštěvou u nich jejich plnou důvěru, byl jimi podporován tím, že dostal nocleh a jídlo.*³⁵

Za jediný úspěch agenta Žáčka tak lze považovat získání, či spíše potvrzení loajality jisté Emilie Hermanové, zapletené do případu.³⁶ Od února 1951 také Státní bezpečnost obsluhovala račetickou schránku, stejně jako všechny další zjištěné skrýše pro předávání zpráv, a hrála tak zpravodajskou hru přímo se skupinou mjr. Bogataje.

Dílcí zprávy z materiálů StB naznačují, že Růtovi a Kopeckému byly bez-

pečnostní orgány na stopě již dříve. Jméno Miroslava Růta se v záznamech StB poprvé objevuje v souvislosti se zatčením dvou jiných kurýrů, se kterými měl být zatčen i on – podařilo se mu ale z připravené léčky vyvázat.³⁷ „Agent-chodec“ Miroslav Růt se nicméně dostal do povědomí Státní bezpečnosti, která na něho a jeho spolupracovníky zavedla svazek nadepsaný akce „Mírek“. Jednou z osob figurujících v tomto materiálu byl pochopitelně i Josef Kopecký. V květnu 1950 získala StB další důležitou informaci o Růtově a Kopeckého pohybu prostřednictvím bezpečnostního referenta MNV v Račeticích, který přítomnost podezřelých osob zaznamenal a vše nahlásil na odpovědná místa. Není třeba dodávat, že to usnadnilo další kroky Bezpečnosti při vyšetřování případu.

Postup, který sledovaní kurýři během svých cest do Československa používali, jim po určitou dobu zajišťoval relativní bezpečí a byl pro ně i jednodušší, ale v rámci zásad konspirační práce šlo o závažnou chybu. Ohrozili tak nejen sami sebe, ale především rodinné příslušníky a přátele, kteří jim poskytovali přístřeší a také pomáhali s plněním některých úkolů. Bezpečnostní aparát se nicméně nespolehal pouze na uši a oči věrných a loajálních občanů, ale i na poznatky získané vlastní agenturní činností mezi emigranty. Československé bezpečnostní orgány svou činnost nezaměřovaly jen na pronikání do

emigračních kruhů, ale rovněž i do výzvědných skupin.³⁸

V represivním soukolí

Na základě výpovědí zatčených a operativního postupu bezpečnostních orgánů (např. byt Jana Theissiga byl pod dohledem příslušníků StB) se okruh osob zapojených do případu – ať již v souvislosti s akcí „Nádraží“, či „Mírek“ – rozšiřoval. Zatýkáni probíhalo ve dvou regionech: byly zadrženy osoby kolem Theissiga a Veselého na Vlašimsku a Benešovsku a dále rodinní příslušníci a známí obou kurýrů z Račetic. Na služebnách StB skončilo mnohem více osob, než kolik jich ve skutečnosti bylo do případu zapojeno, neboť pro podezření z „protistátní“ činnosti stačilo velmi málo. Případem se nezabývaly jen orgány Státní bezpečnosti, ale i ty vojenské, což se týkalo např. kurýra Jiřího Pánka, který vzhledem ke zběhnutí ze základní vojenské služby spadal pod vojenskou jurisdikci.

Získané poznatky byly dostačující, proto se vyšetřování výrazněji neprotahovalo, což tehdy rozhodně nebylo zcela běžné. Již 15. února 1951 bylo Státní prokuratuře v Praze podáno trestní oznámení na skupinu obžalovaných Josef Kopecký a spol., do které byly zahrnuty osoby z Vlašimska a Benešovska. Vzhledem k tomu, že hlavní aktér případu – Josef Kopecký – by se kvůli zdravotnímu stavu mohl veřejného přelíčení ve Vlašimi

35 ABS, f. MV-H, a. č. H-280, Akce „Mírek“ – zpráva, 3. 3. 1951, s. 6.

36 Hermanová, která prostřednictvím Kopeckého udržovala písemný styk se svým druhem v západním Německu, byla na základě této ilegální činnosti získána ke spolupráci s StB. Provéřit její loajalitu měl právě agent Žáček. Došlo k poměrně paradoxní situaci: Hermanová neměla tušení, že tento muž není kurýrem, za kterého se vydával, ale rovněž spolupracovníkem StB, Žáček nevěděl, že Hermanová se zavázala ke spolupráci. Jejím úkolem bylo informovat orgány StB, až ji domnělý kurýr navštíví. Ve zkoušce obstála.

37 V telegramu útvaru KV StB Karlovy Vary se neuvádí zdroj informací o plánovaném přechodu hranice Miroslavem Růtem a dalším kurýrem Karlem Štípkem (nar. 1926), ale nepochybně se jednalo o informace získané agenturní cestou na území Německa. Dne 26. 11. 1949 byli Štípek a zřejmě i jeho spolupracovník Oldřich Smutek (nar. 1912) zadrženi příslušníky útvaru SNB Jeřáb na hranici v oblasti Chebu. Podle sdělení se Růtovi podařilo uprchnout. ABS, f. MV-H, a. č. H-280, telegram, 26. 11. 1949.

38 Prostřednictvím agenta Oldřicha Miholy (nar. 1928) se Bezpečnosti podařilo infiltrovat i skupinu Františka Bogataje. Na základě Miholových poznatků pak došlo k zatčení k několika jeho kurýrů, Štěpán Gavenda byl dokonce popraven. Srov. TOMEK, Prokop: *Na frontě studené války. Československo 1948–1956*. ÚSTR, Praha 2009, s. 57. Rovněž skupinu dalšího československého zpravodajce Rudolfa Drbohlava (1914–1954) se podařilo infiltrovat „krtky“ VKR, a to natolik, že musela svou činnost ukončit. Srov. MALLOTA, Petr: *Tragická mise kurýrů Rudolfa Fuksy a Jiřího Hejny. Paměť a dějiny*, 2010, roč. 4, č. 4, s. 102–103.

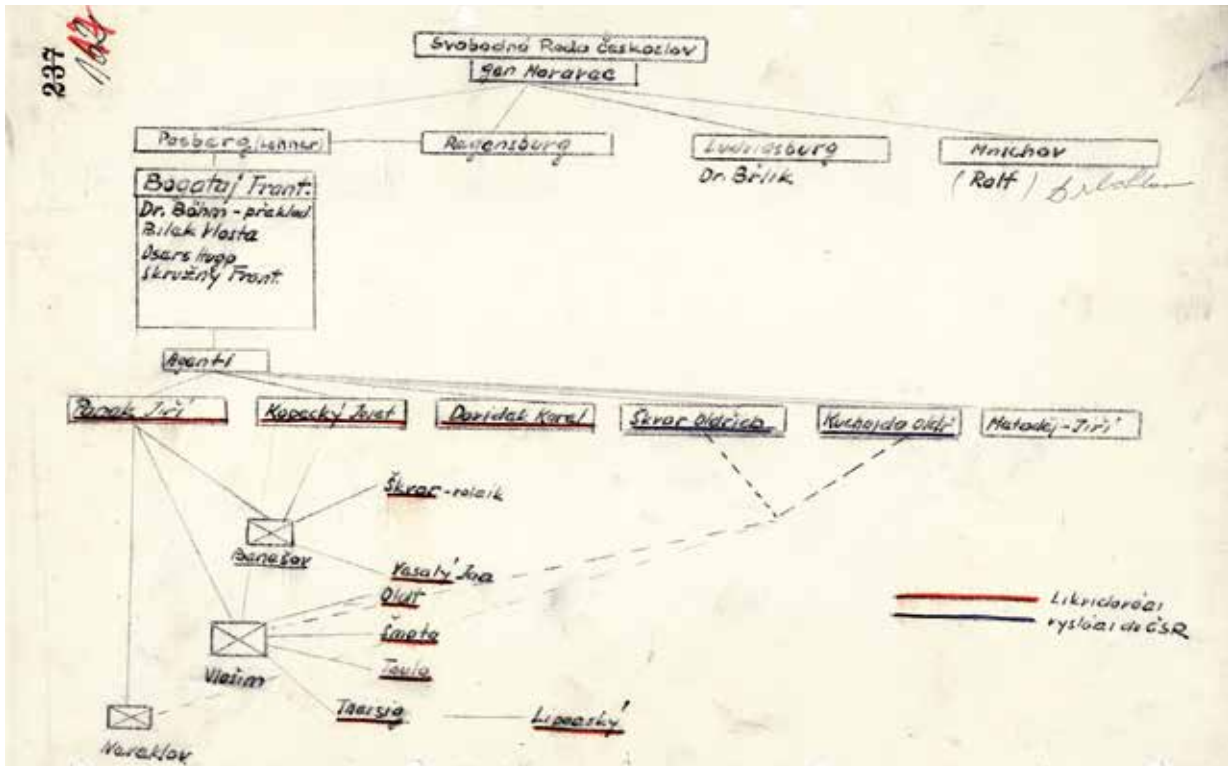

Schéma Bogatajovy zpravodajské skupiny vypracované STB

Foto: ABS

zúčastnit jedině na nosítkách, byl z procesu vyňat a do jeho role byl dosazen Jan Theissig. Právě soudní řízení s „benešovskou“ skupinou bylo první z celkem tří procesů, které se s účastníky sledovaného případu uskutečnily. Jejich společným rysem bylo propagandistické využití, čemuž odpovídala i vybraná místa, která měla zajistit „výchovný“ (čtème též odstrašující) efekt. Hlavní líčení v případě Jan Theissig a spol. probíhalo ve dnech 30. června až 1. července 1951 v Benešově u Prahy. Státní soud v Pra-

ze na svém výjezdním zasedání uznal všechny obviněné vinnými. Uložené tresty se pohybovaly od jednoho roku do osmnácti let odnětí svobody.³⁹

Jak již bylo řečeno, Josef Kopecký nemohl být ze zdravotních důvodů souzen s „benešovskou skupinou“. Lékařský posudek konstatoval střelné poranění bederní páteře a omezení hybnosti dolních končetin s nutností operace a následné asi šestiměsíční rekonvalescence.⁴⁰ Později se ukázalo, že tak dlouhá doba zapotřebí nebyla. Státní prokurátor Kopeckého

žaloval nejen pro činnost ve prospěch západních zpravodajských služeb, ale zmíněny byly i jeho aktivity spojené se skupinou JOPO. „Zločiny“, ze kterých byl obviněn, již předem napovídaly, že trest nebude nízký.⁴¹ Senát Státního soudu v Praze za předsednictví JUDr. Jana Zavorala, který zasedl 5. září 1951 k neveřejnému přelíčení, vynesl verdikt 25 let odnětí svobody, vzhledem k obviněním ale mohl být trest mnohem horší.⁴²

Případ račtických rolníků předali vyšetřovatelé StB soudním orgánům

39 Za hlavní viníky, kteří odešli s vyššími tresty, byli uznáni Jan Theissig, Miloš Lipanský, Jan Veselý a tehdy téměř šedesátiletý Jan Škvor, odsouzený k 15 letům vězení. ABS, f. PL-V, vyšetřovací spis a. č. V-2629 MV, skupinový spis, rozsudek, sp. zn. 6 TS I 36/51, 1. 7. 1951.

40 NA, f. Státní soud Praha - nezpracováno, sp. zn. 6 TS I 37/51, lékařský posudek Sboru uniformované vězeňské stráže (SVS) Praha, 29. 6. 1951.

41 Jednalo se o vlezradu podle § 78 zák. č. 86/1950 Sb. a vyzvědačství podle § 86 cit. zákona. Za účelovou je např. nutné považovat zmínku o tom, že Kopecký za svou nepřátelskou činnost dostával od CIC značnou odměnu, neboť částky, které uváděl, nijak horentní nebyly. NA, f. Státní prokuratura Praha - nezpracováno, sp. zn. 7 SPT I 62/51, žaloba, 26. 4. 1951, s. 2.

42 V rozsudku se přímo uvádí, že na trestný čin vyzvědačství takto kvalifikovaný ukládá zákon trest smrti. Soud naštěstí přihlédl k před-

25. května 1951. K přelíčení, které se i v tomto případě odehrálo na místě činu, tedy v okresním městě Kadani, došlo až na přelomu listopadu a prosince 1951 (30. 11. – 1. 12.). Do té doby byly s vyšetřovanými vedeny tzv. udržovací výsledky.⁴³ Jednalo se o první politický proces v tamním regionu, režim proto jeho přípravě a průběhu věnoval náležitou pozornost. Velitel StB Jaroslav Hora udělil již v květnu 1951 karlovarskému krajskému velitelství souhlas s jeho konáním, apeloval ale především na opatrnost při zveřejňování detailů špionážní práce a na začlenění Josefa Kopeckého do případu, dovolí-li to jeho zdravotní stav.⁴⁴ V rámci příprav bylo dále konstatováno, že uskutečněním veřejného přelíčení v Kadani – v převážně zemědělském okrese, bude vhodným způsobem poukázáno na provádění třídní bezpečnosti a třídní spravedlnosti.⁴⁵ V sále kadaňského kina Moskva,

kde soudní přelíčení se skupinou Václav Růt a spol. či též akce „Račectice“ probíhaly, padly mnohem vyšší tresty než v Benešově. Senát Státního soudu v Praze za předsednictví JUDr. Jana Chvojky uznal všechny souzené vinnými z vyzvědačství a v případě Františka Ondráčka i z nedovoleného ozbrojování. Právě u něj byl rozsudek nejtvrdší – jako příslušník SNB byl za spolupráci s agenty západní výzvědné služby odsouzen k trestu smrti; další tresty se pohybovaly v rozmezí 2 až 20 let.⁴⁶ Justiční a veřejné orgány byly s průběhem prvního velkého procesu v Kadani spokojeny, což dokládá i zpráva náměstku ministra spravedlnosti Karlu Klosovi.⁴⁷

Po vynesení rozsudků následovala těžká léta ve věznicích a pracovních táborech při uranových dolech. Josef Kopecký nejprve směřoval do nechvalně proslulé věznice v Leopoldově, odkud byl v roce 1957

přemístěn do valdické kartouzy. Hodnocení z obou vězeňských zařízení pro něho vyznívala velmi dobře. Vzhledem k trvalým následkům po střelném zranění byl zařazen do II. pracovní skupiny (průměrná náročná fyzická práce).⁴⁸ Dobré pracovní výsledky a chování ale k dřívějšímu propuštění z výkonu trestu nestačily. Na Kopeckého jako „agenta imperialistické rozvědky“ se totiž nevztahovaly amnestie prezidenta republiky.⁴⁹ Ještě v listopadu 1962 se proti jeho podmíněnému propuštění vyslovoval také náčelník valdického nápravného zařízení, když uváděl, že trest u Kopeckého plní *výchovný účel pouze po stránce pracovní*.⁵⁰ Hodnocení ze září následujícího roku již vyznělo mnohem příznivěji. Okresní soud v Jičíně proto téhož měsíce došel k závěru, že bývalý „Robertův“ kurýr může být podmíněně propuštěn. Na okraj lze poznamenat, že se za jeho propuštění

chozím spořádanému životu Kopeckého a ke skutečnosti, že jeho činnost byla podle závěrů soudu ovlivněna dalšími lidmi a jeho politickou nevyzrálostí. NA, f. Státní soud Praha – nezpracováno, sp. zn. 6 TS I 37/51, rozsudek, 5. 9. 1951. Jiní takové štěstí neměli, viz PEJČOCH, Ivo – TOMEK, Prokop: *Agenti chodci na popravišti. Kurýři západních zpravodajských služeb, popravení v letech 1949–1958*. Svět křídel, Cheb 2010.

43 NA, f. Státní prokuratura Praha – nezpracováno, sp. zn. 5 SPt I 62/51, odpověď KV StB Karlovy Vary, 11. 7. 1951, s. 1.

44 Před soudním líčením pochopitelně mělo být vše projednáno s krajskými funkcionáři KSČ. ABS, f. Velitelství StB (310), sign. 310-93-54, Velitelství StB IV. B sektor, 11. 5. 1951, s. 1.

45 Tamtéž, souhlas s předloženým návrhem konání procesu, 5. 5. 1951, s. 3.

46 Václav Růt byl za spolupráci s kurýrem Kopeckým a vlastním synem odsouzen k 19 letům vězení, Miroslavův bratr Jaroslav ke 13 letům, Jaroslav Pokorný byl potrestán 10 lety žaláře, Josef Ježek a Václav Tvrdlík, který rovněž „napomáhal“ cizím službám, odešli od soudu s tresty 3 a 2 roky odnětí svobody. NA, f. Státní soud Praha – nezpracováno, sp. zn. 7 TS I 41/51, rozsudek Státního soudu v Praze, 1. 12. 1951. František Ondráček se jako jediný proti rozsudku odvolal. Nejvyšší soud uznal, že jeho činnost byla minimální (dvě návštěvy u Václava Růta), rovněž i *hodnota státního tajemství byla značně snížena* tím, že jím předaný pátrací věstník byl z roku 1947 (sic), načež mu byl trest smrti změněn na doživotí. Tamtéž, rozsudek Nejvyššího soudu, 5. 3. 1952.

47 *Hlavní líčení bylo provedeno, podle sdělení veřejných činitelů z kadaňského okresu a karlovarského kraje, způsobem velmi uspokojivým a vhodným. Spolupráce předsedy senátu a prokurátora, i spolupráce ostatních členů senátu s prokurátorem, byla velmi dobrá. Předseda senátu a prokurátor i se členy senátu se v průběhu hlavního líčení vhodně doplňovali. Se závěrečnou řečí prokurátora i s odůvodněním rozsudku a také s uložením trestů byli i příslušní veřejní činitelé i přítomná veřejnost spokojeni a přítomní dali toto své uspokojení také najevo*. NA, f. Ministerstvo spravedlnosti – nezpracováno, Klosův archiv, Václav Růt a spol. – trestní řízení, 3. 12. 1951.

48 O zařazení rozhodovala lékařská komise. Srov. KÝR, Aleš: *Způsoby zacházení s vězni v ČSR v letech 1945–1956. Přehled základních předpisů*. Slezské zemské muzeum – Institut vzdělávání Vězeňské služby v ČR, Opava 2002, s. 94. Ve Valdicích pracoval jako brusič skla, pracovní normu se mu dařilo plnit nad 100 %, rovněž pracovní morálka a působení na další spoluvězně byly hodnoceny velmi pozitivně. Za dobré pracovní výsledky a vzorné chování mu dokonce byla několikrát udělena odměna. NA, f. Správa Sboru nápravné výchovy (dále jen SSNV), vězeňský spis Josefa Kopeckého, hodnocení odsouzeného Josefa Kopeckého, 3. 9. 1960, s. 1.

49 Sabotéři, organizátoři závažné trestné činnosti či pachatelé teroristických činů byli vyjmuti jak z amnestie vyhlášené k výročí 9. května 1960, tak i z amnestie vyhlášené k témuž svátku o dva roky později. Srov. ROKOSKÝ, Jaroslav: *Amnestie 1960. Paměť a dějiny*, 2011, roč. 5, č. 1, s. 44.

50 NA, f. SSNV, vězeňský spis Josefa Kopeckého, hodnocení odsouzeného Josefa Kopeckého, 29. 11. 1962.

přimlouvalo i račetické JZD.⁵¹ Po třinácti letech se tak znovu nadechl na „svobodě“. Poslední zmínka v archivních pramenech hovoří o tom, že byl v roce 1990 soudně rehabilitován.⁵²

Nechybovali jen kurýři

Josef Kopecký vyšel z vězení s trvalými zdravotními následky, pobyt za mřížemi mu zřejmě nepřidal ani po stránce psychické. V této situaci si jistě kladl otázku, proč se do takto riskantního podniku vůbec pouštěl a jestli těch několik desítek marek a cigaret, které měl dle svých slov za úkoly dostávat, za to stály. Zjistit z archivních dokumentů motivy, které ho přivedly do „Robertových“ služeb, není vůbec jednoduché. Do protikomunistické činnosti se sice zapojil již před svým útekem z Československa, ale jedním z hlavních důvodů, proč na spolupráci se zpravodajskými službami přistoupil, byly pravděpodobně materiální požitky. Tak jako mnozí jiní v uprchlických táborech totiž spíše strádal, živil se různým způsobem, včetně šmeliny, a *jelikož se jednalo o poměrně lehký a dosti značný výdělek, rozhodl se, že pojedí* [do Parsbergu k dalšímu úkolu].⁵³

To ale neznamená, že by nebyl veden i snahou angažovat se v boji proti nenáviděnému režimu. Ve zprávě týkající se akce „Mírek“ se konstatuje, že

osoby zapojené do případu *se většinou rekrutují z řad bývalých agrárníků, nár. soc. a pravicových soc. dem. Při tom se jedná většinou o vesnické boháče.*⁵⁴ Přestože citovaná slova je nutno brát s rezervou, lze považovat za jeden z impulsů, které u Kopeckého vyvolaly odpor vůči vládě KSČ, především obavu z kolektivizace, která se soukromých zemědělců bezprostředně dotýkala.

Kurýr Kopecký si během svého působení pro „Roberta“ nepočínal příliš profesionálně. To mohlo být dáno jednak nedostatečným výcvikem, ke kterému v jeho případě navíc vůbec nemělo dojít, ale rovněž jeho vlastním přístupem. Kopecký s Růtem porušili hned několik zásad konspirační práce, když společně plnili některé úkoly, kontaktovali své příbuzné a rozšiřovali okruh lidí, kteří o jejich úkolech ve vlasti věděli. Některé dosavadní poznatky týkající se činnosti kurýrů ale naznačují, že nebyli v tomto ohledu jediní.⁵⁵ Chyb se navíc rozhodně nedopouštěli jen kurýři, ale i jejich vedení. Špatný postup v souvislosti s vytvářením informačních sítí potvrzuje i analytická zpráva StB, ve které se píše, *že agenti-chodci byli dále instruováni, že se nesmí osobně stýkat se členy sítě a rezidenty. Jelikož ale řídicí orgán (Bogataj-Drbohlav) neměl dostatek lidí jak k získání spolupracovníků, tak k obsluze schránek,*

*musel k obsluhování schránek používat v některých případech také ty agenty, kteří se osobně znali se zdejšími spolupracovníky.*⁵⁶ Nedostatek kurýrů podle všeho stál i za porušením další zásady, podle které byl počet cest kurýrů do ČSR spíše omezen, neboť ti se právě po navázání kontaktů a vybudování mrtvých schránek v případě zatčení stávali pro celou síť příliš nebezpečnými. Neplatí tedy všeobecná představa, že čím více cest kurýři či převaděči vykonali, tím profesionálnější charakter měla jejich činnost. Především z počátku byli kurýři prakticky vydáni v šanc svému osudu, neboť jim chyběl jakýkoliv výcvik a ani zpravodajské skupiny si nepočínaly příliš profesionálně.⁵⁷

Aktivita zpravodajských skupin proti komunistickému režimu v Československu však svůj potenciál rozhodně měly, což přiznává i zpráva StB, ve které se uvádí, *že důsledným dodržováním [konspirace] se stává [sítě mrtvých schránek] téměř neodhalitelnou při používání obvyklých obranných metod bezp. orgánů.*⁵⁸ Jak již bylo naznačeno, uvedené postupy ale v praxi nebyly dodržovány příliš důsledně. Je rovněž otázka, nakolik byly informační sítě složené z obyčejných lidí schopny dodávat zpravodajsky cenné informace, které by stály za nezměrné riziko, jež kurýři při svých cestách do Československa podstupovali. pd

51 Představenstvo JZD Račetice podalo návrh na dovršení nápravy odsouzeného v rámci pracovního procesu v družstvu. Soud tuto možnost ale odmítl s tím, že Kopecký dosud nepodal žádost o vstup do družstva. Tamtéž, usnesení Okresního soudu v Jičíně, 26. 9. 1963.

52 NA, f. Státní soud Praha - nezpracováno, sp. zn. 6 TS I 37/51, Usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem, 17. 9. 1990.

53 ABS, f. MV-V, vyšetřovací spis a. č. V-2629 MV, protokol sepsaný s Josefem Kopeckým, 5. 2. 1951, s. 11.

54 Ve zprávě chybí informace, že některé osoby zapojené do činnosti kurýrů Kopeckého a Růta byly členy KSČ (Josef Ježek, Emilie Hermanová). ABS, f. MV-H, a. č. H-280, Akce „Mírek“ - zpráva, 3. 3. 1951, s. 5.

55 Srov. SVOBODA, Libor: *Kurýr, nebo převaděč? Příběh Josefa Randáka, jednoho ze zapomenutých účastníků protikomunistického odboje.*

56 ABS, f. 323, sign. 323-4-10, Případ Athos, s. 1.

57 Srov. SVOBODA, Libor: *Kurýři a převaděči jako jedna z forem protikomunistického odboje*, s. 12.

58 ABS, f. 323, sign. 323-4-10, Případ Athos, s. 1.